

Over een leerlijn onderzoekende houding bètavakken.

Afgelopen jaren hebben we ervaring opgedaan in lessen rondom het thema “onderzoekende houding”. In de onderbouw betreft het het LOBO-project, in de bovenbouw het LOBOB-project. Hier een overzicht van wat er allemaal gedaan is:

leerjaar	project	vakken
1	stevigheid	bi, tn, wi
2	water	nask, tn
3	jam pinda's schoenengrip breking/sinus schilderijenlijst	sk vz, sk, na na, wi na, wi wi
4	zeep dierentuin stroom-spanning enzymen zouten Minipws havo	sk1 NG NT bi NG na NT sk,bi NG sk NG NT sk&bio NG na&wi NT
5	Mini-pws vwo	sk&bio NG na&wi NT

We zijn nu toegekomen aan een leerlijn ‘leren onderzoeken’. In deze leerlijn zouden de volgende algemene vaardigheden een plaats moeten krijgen zoals genoemd in het (nieuw) examenprogramma:

A4: Technisch-instrumentele vaardigheden

De kandidaat kan op een verantwoorde manier omgaan met voor het vak relevante organismen en stoffen, instrumenten, apparaten en ICT-toepassingen.

A5: Ontwerpvaardigheden

De kandidaat kan een technisch ontwerp voorbereiden, uitvoeren, testen en evalueren.

A6: Onderzoeksvaardigheden

De kandidaat kan een natuurwetenschappelijk onderzoek voorbereiden, uitvoeren, de verzamelde onderzoeksresultaten verwerken en hieruit conclusies trekken.

Wij hebben aan A6 het perspectief van de onderzoekende houding toegevoegd.

Als het gaat om de leerlijn onderzoeksvaardigheden zijn we een heel eind op weg (zie verder).

Er zijn globaal 3 niveau's te onderscheiden:

Niveau 1 brugklas, klas 2

Niveau 2: klas 3

Niveau 3 bovenbouw (met pws als eindniveau)

We hebben inmiddels ook afspraken over de verslaggeving op verschillende niveau's, dit behoort ook tot de leerlijn onderzoeksvaardigheden.

Niveau 1   leerjaar 1,2

Nieuwsgierigheid:

fenomeen; intuïtieve onderzoeksvraag stellen en beantwoorden
orientatie; voorbeeldproeven

Kritische houding, kwaliteit:

relevante grootheden identificeren lengte, massa, volume

Communicativiteit:

onderzoeksplan/opzet samen bespreken
resultaten onderling vergelijken, bij klassikaal practicum
fenomeen beschrijven, uitwisseling: hoe heb je gemeten?

Technisch/instrumentele vaardigheden

microscopie, meten van lengtes, volumes, massa, krachten(?), maken van tabellen en grafieken
(in Excel)

Informatievaardigheden

Verslaggeving brugklas, tweede klas

Niveau 2   leerjaar 3

Nieuwsgierigheid:

oriënteren: wat wil ik weten en waarom? verwachtingen, hypothesen expliciteren
voorbeeldproeven

Kritische houding:

Relaties tussen grootheden. 'Eerlijk' opzetten en uitvoeren van proeven en verwerken van
gegevens (kritische houding: nauwk; betrouw.) oz-vraag beantwoorden, resultaten
vergelijken met theorie. Nauwkeurigheid, geschikte meetapparatuur kiezen.

Communicativiteit:

naar onderzoeks-gemeenschap: bij éénzelfde proef samenwerken, elkaars resultaten aanvullen;
argumenteren met elkaar, rapporteren

Technisch/instrumentele vaardigheden

meten van lengtes, volumes, massa, krachten(?), maken van tabellen en grafieken (in Excel)

Informatievaardigheden

Verslaggeving derde klas

Niveau 3   bovenbouw

Nieuwsgierigheid:

Oriënteren, overzicht krijgen over onderzoek, meer zelfstandig het onderzoek opzetten
Gidsexperiment; van brede naar ingeperkte vraag; theorie gestuurd; welke nieuwe vragen
levert je onderzoek op?

Kritische houding:

validiteit van grootheden en meetmethoden, oz-vraag beantwoorden, resultaten vergelijken
met theorie. Inschatten van invloed nauwkeurigheid, geschikte meetapparatuur kiezen.
Systematische en toevallige fout onderscheiden

Communicativiteit:

functionerende oz. gemeenschap: elkaar aanspreken op

- relevantie van onderwerp (willen weten)
- de methode (kwaliteit, kritische houding)
- gebruik maken van/ voortbouwen op elkaars resultaten (communicativiteit) ook als de proeven divers van aard zijn

Technisch/instrumentele vaardigheden

Hanteren volumetrisch glaswerk, diverse instrumenten (spectrofotometer, titrator,...), IP-Coach, systeembord, vakspecifieke software (Complex natuurkunde), wisk vaardigheden:

Informatievaardigheden

Verslaggeving bovenbouw zie Excelschema

Toepassen BINAS, internet als gegevensbron kunnen hanteren

Presentatie van het PWS kunnen geven met powerpoint of andere visuele ondersteuning.

Uit de nieuwe examenprogramma's binas:

Domein A: Vaardigheden

Subdomein A1: Taalvaardigheden

1. De kandidaat kan adequaat schriftelijk en mondeling communiceren over natuurwetenschappelijke onderwerpen.

Subdomein A2: Reken-/wiskundige vaardigheden

2. De kandidaat kan een aantal voor het vak relevante reken-/wiskundige vaardigheden toepassen om natuurwetenschappelijke problemen op te lossen.

Subdomein A3: Informatievaardigheden

3. De kandidaat kan, mede met behulp van ICT, informatie selecteren, verwerken, beoordelen en presenteren.

Subdomein A4: Technisch-instrumentele vaardigheden

4. De kandidaat kan op een verantwoorde manier omgaan met voor het vak relevante organismen en stoffen, instrumenten, apparaten en ICT-toepassingen.

Subdomein A5: Ontwerpvaardigheden

5. De kandidaat kan een technisch ontwerp voorbereiden, uitvoeren, testen en evalueren.

Subdomein A6: Onderzoeksvaardigheden

6. De kandidaat kan een natuurwetenschappelijk onderzoek voorbereiden, uitvoeren, de verzamelde onderzoeksresultaten verwerken en hieruit conclusies trekken.

Subdomein A7: Maatschappij, studie en beroep

7. De kandidaat kan toepassingen en effecten van natuurwetenschappen en techniek in verschillende maatschappelijke situaties herkennen en benoemen. Tevens kan hij een verband leggen tussen de praktijk van verschillende beroepen en de eigen kennis, vaardigheden en attitude.

Subdomein: Technisch-instrumentele vaardigheden

De kandidaat kan

- 23 gebruik maken van stoffen, instrumenten en apparaten voor:
  - het in de praktijk uitvoeren van experimenten en technische ontwerpen met betrekking tot de in domein B t/m H genoemde vakinhoud, voorzover veiligheid, milieu-eisen, kosten en instrumentarium dit toelaten.
- 24 bij het raadplegen, verwerken en presenteren van informatie en bij het inzichtelijk maken van processen gebruik maken van toepassingen van ICT.
- 25 gebruik maken van micro-elektronica systemen voor het meten en regelen van grootheden.
- 26 aangeven met welke technieken en apparaten de belangrijkste grootheden uit de natuurwetenschappen worden gemeten.
- 27 verantwoord omgaan met stoffen, instrumenten en organismen, zonder daarbij schade te berokkenen aan mensen, dieren en milieu.

Subdomein: Ontwerpvaardigheden

De kandidaat kan

- 28 een technisch probleem herkennen en specificeren.
- 29 een technisch probleem herleiden tot een ontwerp-opdracht.
- 30 prioriteiten, mogelijkheden en randvoorwaarden vaststellen voor het uitvoeren van een ontwerp.
- 31 een werkplan maken voor het uitvoeren van een ontwerp.
- 32 een ontwerp bouwen.
- 33 ontwerpproces en -product evalueren, rekening houdende met ontwerpeisen en randvoorwaarden.
- 34 voorstellen doen voor verbetering van het ontwerp.

Subdomein: Onderzoeksvaardigheden

De kandidaat kan

- 35 een natuurwetenschappelijk probleem herkennen en specificeren.
- 36 verbanden leggen tussen probleemstellingen, hypothesen, gegevens en aanwezige natuurwetenschappelijke voorkennis.
- 37 een natuurwetenschappelijk probleem herleiden tot een onderzoeksvraag.
- 38 hypothesen opstellen en verwachtingen formuleren.
- 39 prioriteiten, mogelijkheden en randvoorwaarden vaststellen om een natuurwetenschappelijk onderzoek uit te voeren.
- 40 een werkplan maken voor het uitvoeren van een natuurwetenschappelijk onderzoek ter beantwoording van een onderzoeksvraag.
- 41 relevante waarnemingen verrichten en (meet)gegevens verzamelen.
- 42 conclusies trekken op grond van verzamelde gegevens van uitgevoerd onderzoek.
- 43 oplossing, onderzoeksgegevens, resultaat en conclusies evalueren.